

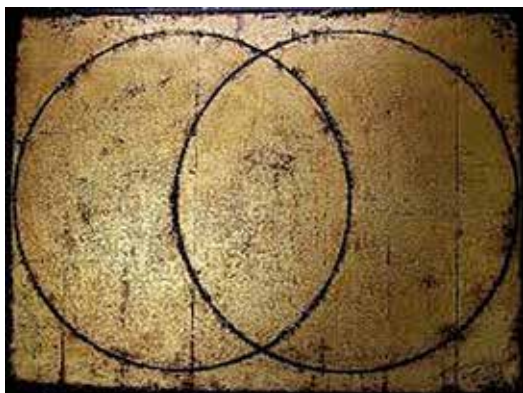
DANIELLE VAN DIJK

EN VELE ANDEREN

VAN HIS-STORY NAAR HER-STORY

STERKE VROUWEN UIT DE
GESCHIEDENIS EN HET HEDEN

ROLMODELLEN VOOR DEZE TIJD

cichorei

Opgedragen aan alle kinderen op aarde.
Onder wie mijn kleinkinderen: Merel, Maud, Florian, Noah, Isa, Lisa,
Thomas, Abel, Lars, Ties, Alexander en Sven

Motto

Van His-story naar Her-story
Naar Human-story

*Holding the Space in Love is the Female Power on Earth
 De ruimte omvatten en dragen in liefde
 is de vrouwelijke kracht op aarde*

Dijk, Danielle van, et al.

Van His-story naar Her-Story ; Sterke vrouwen uit de geschiedenis en het heden ;
Rolmodellen voor deze tijd / Danielle van Dijk et al. – Amsterdam: Uitgeverij Cichorei
ISBN 978 90 833695 4 9
NUR 745

Afbeelding omslag: Isis met haar machtige vleugels beschermt de houten sarcofaag
van Cesraperet, de min van een farao uit West-Thebe, 25ste dynastie.
Omslagontwerp, redactie, layout en zetwerk: Jaap Verheij
© Danielle van Dijk / Uitgeverij Cichorei Amsterdam 2024

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door
middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder vooraf-
gaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm
or any other means, without written permission from the publisher.

Inhoudsopgave

Inleiding	7
Waarom dit boek?	10
Van godinnen naar Eva en van Eva naar Greta Thunberg	12
Achtergrond en vragen	14
Dankwoord	18
Godinnen	19
Sterke vrouwen uit de geschiedenis en het heden	29
Eva <i>Danielle van Dijk</i>	30
De grote godin Isis <i>Karin Haanappel</i>	35
Hatsjepsot (ca. 1500/1516-1458 v.Chr.) <i>Femke Westerhuis-Paul</i>	45
Godinnen van eigen bodem <i>Nicole Zonderhuis</i>	54
Nehalennia, godin van Nederland <i>Isabella Wentink</i>	60
Anna, grootmoeder van Jezus <i>Annine van der Meer</i>	64
Maria, de moeder van Jezus de Nazarener en Maria, de moeder van Jacobus, Maria Salome en Maria Jacoba <i>Danielle van Dijk</i>	72
Maria Magdalena (ca. 3-61) <i>Danielle van Dijk</i>	80
Boudica (ca. 30-61) <i>Danielle van Dijk</i>	92
Hypatia van Alexandrië (ca. 355/370-415) <i>Luda de Vreede</i>	98
Bridget van Kildare (453-525) <i>Monique de Hoop</i>	106
Hildegard von Bingen (1098-1179) <i>Danielle van Dijk</i>	113
Marguerite Porete (ca. 1250-1310) <i>Nicole Zonderhuis</i>	119
Eleonora van Aquitanië (1122-1204) <i>Thea Andriessen</i>	122
Jeanne d'Arc (1412-1431) <i>Christa van Kan</i>	129
De heks van Limbricht (ca. 1600-1674) <i>Jan van Hiele</i>	132
Mary Wollstonecraft (1759-1797) <i>Ina Brouwer</i>	136
Fanny Mendelssohn (1805-1847) <i>Anita van Soest</i>	148
Bertha von Suttner (1843-1914) <i>Danielle van Dijk</i>	153
Aletta Jacobs (1854-1929) <i>Danielle van Dijk</i>	155
Hilma af Klint (1862-1944) <i>Maritgen Matter</i>	160

Camille Claudel (1864-1943)	<i>Karin Haanappel</i>	167
Madame Curie (1867-1934)	<i>Henk van Oort</i>	176
Ita Wegman	<i>Rob Tuk</i>	182
Marie Anne Tellegen (1893-1976)	De ongekroonde koningin én Dr. Max <i>Nicole Zonderhuis</i>	191
Frances A. Yates (1899-1981)	<i>Henk van Oort</i>	195
Margaret Mead (1901-1978)	<i>Ria van Roekel</i>	201
Vrouwenemancipatie, een overzicht. Mary Wollstonecraft, Simone de Beauvoir, Hannah Arendt en Nina Power	<i>Froukje Wirtz</i>	206
Hannah Arendt (1906-1975)	<i>Froukje Wirtz</i>	216
Rosa Parks (1913-2005)	<i>Rense van Aarnhem</i>	226
Etty Hillesum (1914-1943)	<i>Jan van Hiele</i>	229
Hella Haasse	<i>Gerrie Strik</i>	234

Intermezzo: nog enkele gedichten over de band van dichtersessen met de aarde Maria Vasalis (1909-1998) en Ida Gerhardt (1905-1997) 240

Marija Gimbutas (1921-1994)	<i>Annine van der Meer</i>	242
Jane Goodall (1934)	<i>Paula de Loor</i>	253
Joke Smit (1933-1981)	<i>Danielle van Dijk</i>	257
Wangari Maathai (1940-2011)	<i>Vincent de Vries</i>	262
Martha Nussbaum (1947)	<i>Zsófia Zsiros</i>	268
Mireille Mettes (1967)	<i>Margot Janssen</i>	273
Narges Mohammadi (1972)	<i>Peter van Aarnhem</i>	277
Greta Thunberg (2003)	<i>Marcel Seelen</i>	281

Nawoord 287

Over de auteurs 288

Inleiding

Vooraf

Dit boek is geschreven door 19 vrouwen en 7 mannen. Elk beschreef haar/zijn favoriete vrouw. Omdat het in het begin een persoonlijk initiatief was en ik bepaalde vrouwen er echt in wilde hebben, schreef ik zelf meerdere bijdragen. Anderen schreven ook over meerdere vrouwen. Uiteindelijk staan er meer dan 40 bijzondere vrouwen in dit boek.

Het boek is bedoeld voor alle mensen, jong en oud, voor vrouwen, mannen en mensen met een non-binaire identiteit. Het boek wil aandacht schenken aan de kracht van de vrouw en het vrouwelijke door de eeuwen heen, vanaf de godin Isis tot Greta Thunberg. Het vrouwelijke is in elk mens te vinden of uit te nodigen. Sterke vrouwen uit de geschiedenis en het heden kunnen rolmodellen voor ons zijn, rolmodellen om te beleven dat gaan staan in je eigen kracht altijd loont, overal in de wereld.

Dit boek is ook een oproep tot verandering van onze huidige samenleving. Het wil een stap zijn op weg naar een wereld waar de liefde regeert.

Een rode draad?

Opvallend vind ik de overeenkomsten in de biografieën van deze vrouwen. Gaandeweg – werkend aan dit boek – ontdekte ik een rode draad die door vrijwel alle biografieën loopt. Het gaat bij deze rode draad om een basale levenshouding, het zin en betekenis willen geven aan het eigen leven en het leven van anderen. Het gaat volgens mij bij uitstek over *emotionele en spirituele intelligentie*.

Wat is de rode draad die ik ontdekte? Het bleek, dat vrijwel alle vrouwen in dit boek een aantal drijfveren van handelen gemeen hadden. Ik noem hier enkele belangrijke overeenkomsten: een bijdrage willen leveren aan het goede in de wereld, liefde, zingeving, gedrevenheid, zelfvertrouwen, authenticiteit, toewijding, volharding, empathie, mededogen, intelligentie, liefde voor mens en natuur, het vermogen tot vreedzaam samenwerken, verbinden en het – als *vrij* individu –

onderdeel willen zijn van het grotere geheel, van het leven op aarde en in de kosmos.

Godinnen als rolmodel?

In oude tijden waren godinnen een bron van inspiratie voor vrouwen. Aan de bescherming en de kracht van deze godinnen ontleenden vrouwen vaak haar zelfvertrouwen. Godinnen waren niet alleen maar zacht en liefdevol, ze hadden ook een strijdbare kant. Denk aan de grote godinnen Isis (Egypte), Astarte (Mesopotamië) of Durga (India). Denk bijvoorbeeld ook aan de godin Athene uit de Griekse godenwereld, die niet alleen de wijsheid vertegenwoordigt – ze heeft de uil als symbool – maar die ook een speer en een schild draagt. Godinnen strijden tegen onrecht. Prachtig vind ik deze twee kanten van de godin: zacht, wijs en vol liefde, maar ook strijdbaar en krachtig als het onrecht betreft. Lijkt deze veelzijdigheid niet sterk op de rode draad die door het leven van sterke vrouwen loopt?

Hatsjepsot, de meest bekende vrouwelijke farao van Egypte, werd geïnspireerd door de godinnen Hathor en Isis. Ook Bridget van Kildare uit Ierland werd geïnspireerd door een godin: de grote moedergodin Bride van de Kelten. Dit boek begint daarom met de godinnen uit de (wereld)religies. Er een aparte bijdrage over Isis, de godin die in onze tijd nog steeds een bron van inspiratie is voor veel vrouwen, net zoals de grote moedergodin of moeder aarde. Ook Hollandse godinnen, zoals Nehalennia, krijgen in dit boek een plek.

Evenwicht tussen mannelijk en vrouwelijk

Als we in onszelf het evenwicht kunnen vinden tussen mannelijke en vrouwelijke energie, zal zich dat spiegelen in de wereld en in de maatschappij. Vooralsnog is er van dit evenwicht, van deze balans, weinig te vinden. De vrouwelijke krachten – zoals hierboven genoemd – zouden veel meer gewicht in de schaal moeten leggen. De andere schaal mag lichter worden, in beide betekenissen van het woord. Dat ook in mannen de vrouwelijke kwaliteiten van liefdevol en krachtig verbinden tot grote bloei kunnen komen, zie ik terug in mannen zoals Jezus de Nazarener, Mahatma Gandhi, Martin Luther King en Nelson Mandela. Ik zie het ook bij mijn zoons en veel jonge mannen en vaders. Dat vind ik zeer verheugend.

Een stukje historie

Tot de tijd na de Tweede Wereldoorlog stond de vrouw eeuwenlang vrijwel overal onder toezicht van de man. De man was de baas, zorgde voor de financiën en bepaalde veelal wat vrouwen wel en niet mochten. Er was vaak sprake van onderdrukking, niet alleen lichamelijk, maar met name ook mentaal. Vrouwen telden vrijwel niet mee bij het 'echte' werk in de maatschappij. Zij zorgden voor de opvoeding van de kinderen en het huishouden, de verjaardagen, de gezelligheid en vaak ook voor de (schoon)ouders op hun oude dag.

Nu is dat gelukkig in Europa, de Verenigde Staten, Australië, Nieuw-Zeeland en Canada anders geworden en meer gelijkwaardig, maar is het voldoende? Wat moet er nog gebeuren om vrouwen de plek te geven die ze verdienen? Hoe is dat in de rest van de wereld? En ook: hoe versterken we de vrouwelijke energie in de ontwikkeling die de mensheid nog gaat doormaken?

Nog steeds onderdrukking van vrouwen

Het is zinvol te bedenken, dat er in vele landen op de wereld nog helemaal geen sprake is van gelijkwaardigheid tussen man en vrouw: onderdrukking van de vrouw, vernedering, vrijheidsbeperking en zelfs martelingen zijn daar nog aan de orde van de dag. Dat moet veranderen. Laten we trots zijn op de vrouwelijke kracht in elk mens, overal en altijd. Laten we trots zijn op alle vrouwen! Mensen, doen jullie mee?

Waarom dit boek?

Eerbetoon aan vrouwen die voor ons de weg plaveiden

Dat de positie van de vrouw op veel plekken nu gelukkig anders en veel gelijkwaardiger is geworden, komt door het verzet, de intelligentie en het doorzettingsvermogen van veel vrouwen die ons voorgingen. En van mannen die vrouwen in het zadel hebben geholpen. Ook nu nog vechten vrouwen voor volstrekte gelijkwaardigheid en een eigen plek, niet alleen hier, maar ook elders in de wereld; denk bijvoorbeeld aan de vrouwenprotesten in Iran.

De opzet van dit boek is om veel van deze sterke vrouwen nu een welverdiend erbetoon te geven. Natuurlijk is het niet doenlijk alle vrouwen te eren die een positieve bijdrage hebben geleverd aan de autonomie van de vrouw. Eigenlijk zouden we alle vrouwen, moeders en grootmoeders moeten eren. Want in stilte en haast onzichtbaar is door hen veel werk verricht en veel liefde in de wereld behouden gebleven. Vandaar dat het motto dat ik eerst bedacht voor dit boek was: *Holding the Space is Women's Work on Earth* . Door al deze vrouwen staan vrouwen nu waar ze staan en worden we ons steeds meer bewust van de eigenheid en kracht van vrouwen, beter gezegd: van het vrouwelijke. Want het gaat er toch uiteindelijk om dat juist in alle mensen en in de hele maatschappij de vrouwelijke spirit een zegen kan worden! Daarom heb ik het motto uiteindelijk veranderd in: *Holding the Space in Love is the Female Power on Earth* .

Zoeken naar nieuwe vormen van samenleven

We moeten zoeken naar nieuwe vormen van samenleven, een samenleven vanuit de Menselijke Maat, het hart en de liefde voor de ander en de aarde. Dus geen top-down leidingnemen meer, maar leidinggeven vanuit participatie en overleg. Manieren van (vrouwelijk) leidinggeven moeten nog veel meer uitgedacht en vormgegeven worden. Dat wil niet zeggen dat vrouwen overal de leiding moeten nemen; het gaat om een *andere manier* van leiding geven, juist ook door mannelijke leiders. Dat staat nog in de kinderschoenen. Maar met de jaren kunnen we schoenen gaan dragen van maat 40 of groter! Loop je mee?

Een goed begin

Op 3 februari 2024 is met enthousiasme een conferentie georganiseerd door vele vrouwen – en ook enkele mannen – die allemaal over ‘hun’ sterke vrouw, die ze zelf uitkozen, een artikel schreven. Uitgangspunt was de bewondering voor die speciale vrouw. De conferentie en het daarbij horende boek – dit boek – is een eerbetoon geworden aan de vrouwen die voor ons de weg plaveiden om daar te komen waar we nu zijn. Ze kunnen rolmodellen zijn voor onze eigen ontwikkeling en de ontwikkeling van onze kinderen.

Een kleine daad in de goede richting

Een grote verandering ten goede begint altijd met een inspirerende gedachte, enkele doelgerichte en liefdevolle woorden en daarna gezamenlijke, weldoordachte daden, van klein naar groot – pas à pas – daden van menselijkheid en liefde. Dit boek is zo’n kleine daad.

Geen inzet te hoog!

Onze wens is, dat dit boek haar weg in de wereld mag vinden: naar elkaar, naar vrouwen en mannen, leidinggevend en scholen, universiteiten en landen over de hele wereld. *Idealistisch?* Jazeker, maar wie niet waagt, die niet wint of beter gezegd:

Voor de liefde in de wereld is geen inzet te hoog! Laten we de vrouw (het vrouwelijke) weer koplooper laten worden voor een betere wereld, waar de liefde regeert.

Van godinnen naar Eva en van Eva naar Greta Thunberg

Een andere kijk op Eva

Dit boek, dat meer dan 35 artikelen over sterke vrouwen bevat, begint met een overzicht van de godinnen in de (wereld)religies, omdat godinnen vroeger vaak rolmodellen voor vrouwen waren. Dan volgt een andere kijk op Eva. Adam was haar man. Zij blijkt niet uit een *rib* van Adam geschapen. Zij is ook *niet* geschapen om hem te dienen. Zij is door God autonoom op de wereld gezet. Sterker nog: zij loopt voorop in de bewustzijnsontwikkeling van de mensheid.

Hoe dat precies zit en of dit met opzet gedaan is, wordt in dit boek uit de doeken gedaan. De vertaling van het Hebreeuwse woord *tsela* is namelijk absoluut verkeerd. Het betekent niet 'rib', maar 'helft' – lees: *wederhelft*. Er is dus sprake bij de schepping van een volstreekte gelijkwaardigheid van man en vrouw, van een gezamenlijke (goddelijke) opdracht de aarde goed te verzorgen en tot een eigen, innerlijk weten te komen. Eva eet als eerste van de vrucht van de boom der *Kennis van Goed en Kwaad* en gaat zo Adam voor in de bewustzijnsontwikkeling van de mensheid. Zij loopt voorop en Adam volgt.

Van godinnen naar vrouwen

Na Eva maken we een reis: van grote (moeder)godinnen als Isis, Bride en de Hollandse Nehalennia naar sterke vrouwen uit de geschiedenis, zoals de vrouwelijke farao Hatsjepsoet uit Egypte, die 22 jaar in vrede regeerde over een gigantisch rijk (van ca. 1480-1458 v.Chr.) of de filosofe en wiskundige Hypatia van Alexandrië, vermoord in 415 n.Chr.

Aan bod komen ook Anna, de beide Maria's en de vrouw die naast Jezus stond om een nieuwe tijd in te luiden: Maria Magdalena. Zij was de vrouw die de boodschap van onvoorwaardelijke liefde in de wereld verspreidde. Wat een keerpunt was dit en had dit nog steeds kunnen zijn: Geen 'oog om oog, tand om tand', maar *geweldloos je andere wang toekeren* en mededogen hebben met elkaar, empathie beoefenen, tot inzicht komen.

Strijd voor de eigenheid van de vrouw, haar recht en haar vrijheid van handelen

Na Maria Magdalena passeren veel sterke vrouwen de revue, zoals de Keltische koningin Boudica uit Engeland, die in 61 n.Chr. een leger van 80.000 man aanvoerde tegen de Romeinen, of Sint Bridget, die in de vijfde/zesde eeuw n.Chr. in Ierland veel Keltisch-christelijke vrouwenkloosters stichtte en ook nu nog geëerd wordt als één van de belangrijkste heiligen.

Hildegard von Bingen, de grote visionaire mystica, en Eleonora van Aquitanië, die koningin was van Frankrijk en later van Engeland en die de hoofse graalverhalen in de wereld bracht.

Als voorvechtsters van vrouwenrechten en maatschappelijke erkenning zijn er bijdragen over Mary Wollstonecraft, Simone de Beauvoir, Hannah Arendt, Aletta Jacobs en Joke Smit.

Ook 'gewone' vrouwen als Rosa Parks en Greta Thunberg krijgen een plek. Rosa Parks, die als zwarte vrouw de moed had niet op te staan voor een blanke man die haar plaats in de bus claimde. En Greta Thunberg, die 15 jaar was, toen zij in 2017 in Zweden in haar eentje protesteerde tegen de vernietiging van het klimaat en die nu nog steeds actievoert en onverschrokken vooroploopt, waar zij dat zinvol vindt. Zo liep ze ook in de voorste gelederen bij de demonstratie voor het behoud van de aarde, georganiseerd door onder andere *Extinction Rebellion* in Amsterdam op 12 november 2023. Ze kwam ervoor uit Zweden.

Tot slot: nieuwe vormen bedenken

Een boek als dit helpt bij het besef dat mensen samen moeten werken en nieuwe vormen moeten bedenken om de wereld in het juiste evenwicht te brengen en te houden. Dat kan volgens mij als we naar de stilte en de liefde in ons hart leren luisteren en ieder in haar of zijn eigen kracht durft te gaan staan. Vanuit die innerlijke kracht kunnen verbindingen tussen mensen ontstaan en nieuwe vormen van samenleven.

Een mooie eerste stap is volgens mij om His-Story in Balans te brengen met Her-Story, omwille van de Menselijke Maat. Vrouwelijke energie omarmt immers als een schaal alles en allen.

Achtergrond en vragen

Wat is eigenlijk de kracht van de vrouw of de vrouwelijke kracht?

Waar hebben we het eigenlijk over, als we spreken over de kracht van de vrouw of over de vrouwelijke kracht? Gaat het over teder kunnen zijn, geduld hebben, verdraagzaam zijn, de zachte krachten eren, samenwerken, schoonheid uitstralen, empathie kunnen voelen? Jazeker, maar het gaat ook om power, felheid, autonomie, eigen gedachten, creativiteit, originaliteit, out-of-the-box kunnen denken, multitasken en verantwoordelijkheid durven dragen. Kortom in wezen alle eigenschappen die we nodig hebben om een humanere wereld te scheppen.

Mannelijke kracht

Dat mannen al eeuwenlang in hun kracht konden staan is duidelijk. Zij hebben een ruime voorsprong gehad om de mannelijke kwaliteiten te ontwikkelen, zoals doelgerichtheid, nuchterheid, duidelijkheid, zakelijkheid, efficiëntie, zelfverzekerdheid, durf en overtuigingskracht, charisma. Daar hebben vrouwen natuurlijk ook baat bij gehad. We hebben als vrouwen ook veel aan de mannelijke kwaliteiten te danken. Sinds de gender-discussie is er veel ten goede veranderd, maar het blijft een feit dat er ook wezenlijke verschillen zijn tussen het vrouwelijk lichaam en dat van de man. Vanuit de huidige kennis over de psychosomatiek weten we dat het lichaam veel invloed heeft op de psyche – of de ziel, zo je wil – dus ook op het innerlijk leven en het beleven van de ander en de wereld. Denk alleen al aan de maandelijkse cyclus van de vrouw en aan het feit dat vrouwen een andere samenstelling van hormonen hebben dan mannen.

Nog net op tijd?

Het evenwicht tussen de mannelijke en vrouwelijke *energie*, de menselijke maat, is de laatste decennia volkomen zoekgeraakt: mensionwaardige zaken als de zucht naar macht en geld, tomeloze ambitie, grof eigenbelang en oneerlijke competitie hebben het evenwicht in de maat-